

УДК 341.1/8

ЯНЧУК А.О., доктор юридичних наук, професор.ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7517-2777>**МАЗУР Т.В.,** доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ.ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6220-5827>

САНКЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3\(54\).340549](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3(54).340549)

Анотація. У статті запропоновано децю змінити підходи щодо вивчення санкцій Європейського Союзу. Метою дослідження є доведення відповідності конституційним засадам Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу правових засад запровадження та імплементації санкцій – цілі, підстави та процедура – після початку збройної агресії Російської Федерації проти України. Для досягнення мети використовувалися загальні та спеціальні методи, зокрема аналіз і дедукція, формально-юридичний та логіко-правовий. Авторами проаналізовано дискусії науковців щодо певних аспектів правового регулювання санкцій ЄС; виявлено особливості правових актів, згідно з положеннями яких запроваджуються санкції ЄС; окреслено процедурні правила запровадження та імплементації санкцій ЄС та наведено приклади реалізації європейськими інституціями (Високий представник Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, Європейська Комісія, Робоча група радників із міжнародних відносин (RELEX)) власних повноважень у межах їхньої компетенції; розглянуто знакові для України правові акти Ради Європейського Союзу та Європейської Ради про обмежувальні заходи щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України. Крім цього, висловлено авторську позицію щодо розвитку санкційного законодавства України. У підсумку авторами виявлено взаємозв'язок принципів та цілей Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу з цілями, підставами та процедурою запровадження санкцій після початку збройної агресії Російської Федерації проти України.

Ключові слова: Європейський Союз, Спільна зовнішня та безпекова політика Європейського Союзу, санкції, Російська Федерація, Україна.

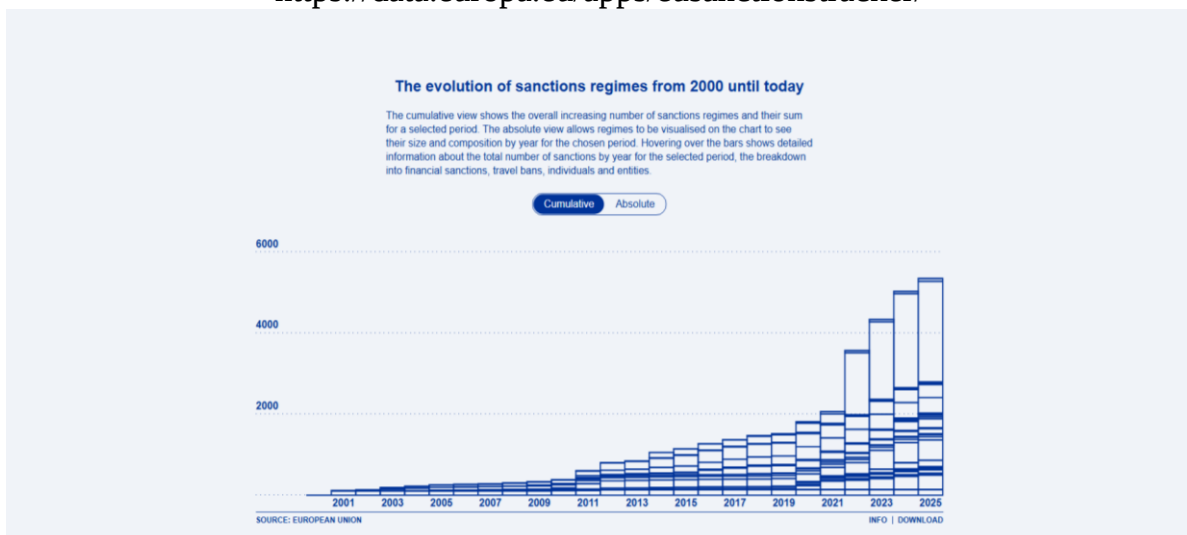
Summary. This article proposes a revised approach to the study of European Union sanctions. The objective of the research is to demonstrate the consistency between the constitutional foundations of the European Union's Common Foreign and Security Policy (CFSP) and the legal basis for the adoption and implementation of sanctions, including their objectives, grounds, and procedures, following the onset of the Russian Federation's armed aggression against Ukraine. To achieve this objective, the authors apply both general and special research methods, including analysis and deduction, as well as formal legal and logical legal methods. The article examines scholarly debates on certain aspects of the legal regulation of EU sanctions, identifies the features of legal acts under which EU sanctions are adopted, outlines the procedural rules governing the adoption and implementation of sanctions, and provides examples of how EU institutions such as the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, the European Commission, and

the Working Party of Foreign Relations Counsellors (RELEX) exercise their respective powers within their mandates. Special attention is given to landmark legal acts of the Council of the European Union and the European Council introducing restrictive measures in response to actions that undermine or threaten the territorial integrity, sovereignty, and independence of Ukraine. The authors also present their position on the development of Ukraine's sanctions legislation. In conclusion, the study reveals the interrelation between the principles and objectives of the EU's Common Foreign and Security Policy and the goals, grounds, and procedures for imposing sanctions following the Russian Federation's armed aggression against Ukraine.

Keywords: European Union, Common Foreign and Security Policy of the European Union, sanctions, Russian Federation, Ukraine.

Постановка проблеми. Збройна агресія РФ проти України вплинула на Спільну зовнішню та безпекову політику Європейського Союзу (Common Foreign and Security Policy of the European Union) (далі – СЗБП), зокрема зумовила безпрецедентність темпів запровадження та кількості санкцій після 2014 р. і особливо після 24 лютого 2022 р.

Рис. 1. Еволюція санкційних режимів з 2000 року.
<https://data.europa.eu/apps/eusanctionstracker/>

З огляду на це тема санкційної політики Європейського Союзу (далі – ЄС) доволі часто ставала предметом наукових та експертних досліджень, публічних обговорень та публікацій у медіа. Одночасно склалася, на нашу думку, дещо парадоксальна ситуація. З одного боку, теза про санкції як один з інструментів ЄС для реалізації СЗБП набула поширення в політичному та академічному середовищі. З іншого – ці обмежувальні заходи загалом і правові засади їх запровадження та імплементації, зокрема досліджують переважно автономно, тобто без висвітлення взаємозв'язку між різними елементами/складовими політики ЄС у названій сфері. Однак, з огляду на багаторічні перманентні дискусії на рівні європейських інституцій щодо доцільності запровадження санкцій щодо держав – не членів ЄС, фізичних та юридичних осіб чи неурядових організацій, на наш погляд, варто дещо змінити фокус уваги науковців і аналізувати засади правового регулювання санкцій у контексті правового забезпечення СЗБП.

Стан вивчення проблеми. В літературі про санкції ЄС більшу увагу фахівців зазвичай зосереджено на їх імплементації у державах-членах та відповідних викликах [наприклад, однією з останніх публікацій є: 1]. Натомість цілі, підстави та процедуру запровадження санкцій ЄС розглядають або у загальному контексті, або у зв'язку зі судовими справами з оскарження індивідуальних санкцій [2; 3]. Доцільно зазначити про Л. Лонардо та К. Портела, авторів, які плідно та системно досліджують тему санкцій

ЄС. Так, в роботах “Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС після Лісабона” та “Оскарження санкцій ЄС проти Росії: роль Суду, судовий захист і Спільна зовнішня та безпекова політика” Л. Лонардо [4; 5] розглянуто, зокрема, процедуру запровадження санкцій ЄС загалом та її окремих аспектів/елементів [4, с. 74-75], а підстави/обґрунтування прийняття відповідних актів визначено критерієм для класифікації цих обмежувальних заходів [4, с. 78-79]. Про цілі та обґрунтування введення санкцій ЄС щодо Російської Федерації (далі – РФ)¹; захист прав людини як одну з основних підстав для введення санкцій; відсутність до лютого 2022 року широкої практики чіткого визначення у правових актах ЄС із запровадження санкцій цілей цих обмежувальних заходів йдеться у роботі “Санкції, конфлікт та відхід від демократії: посібник користувача” К. Портелі [6]. Двома роками пізніше авторка оглянула зміни у запровадженні санкцій ЄС, що відбулися після набуття збройної агресії РФ проти України широкомасштабного характеру, та дійшла висновку про їх спрямування на централізацію відповідного порядку та посилення ролі Європейської Комісії (European Commission) (далі – ЄК) [7].

Мету статті становить доведення відповідності правових засад¹ запровадження та імплементації санкцій ЄС після початку збройної агресії РФ проти України конституційним засадам СЗПБ.

Методологія. Автори мають стале концептуальне бачення санкцій ЄС як інструменту СЗПБ, який за сутністю/змістом та формою відображає усі засади в означеній сфері. Так, ЄС у зовнішній політиці керується принципами, які покладено в основу його створення, розвитку та розширення, і які європейські інституції прагнуть просувати – демократія; верховенство права; універсальність і неподільність основоположних прав і свобод людини; повага до людської гідності; рівність та солідарність; повага до принципів Статуту ООН і міжнародного права (стаття 3, частина перша статті 21 Договору про Європейський Союз (Treaty on European Union) [8] (далі – ДЕС).

Для досягнення названої мети автори спиралися на комплекс загальних та спеціальних методів. Метод аналізу використано для виявлення особливостей правових актів, згідно з положеннями яких запроваджуються санкції ЄС. Метод дедукції допоміг виявити взаємозв'язок принципів та цілей СЗПБ з цілями, підставами та процедурою запровадження санкцій ЄС. Використовуючи формально-юридичний метод, автори досліджували положення установчих договорів ЄС та інших актів *acquis* ЄС, а також міжнародно-правових актів. Логіко-правовий метод сприяв всебічному аналізу нормативно-правових актів, згідно з положеннями яких встановлено санкційні процедури. Для досягнення мети роботи було проаналізовано такі категорії джерел: міжнародно-правові акти, установчі договори ЄС, акти *acquis* ЄС про запровадження індивідуальних санкцій ЄС та інші матеріали.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння правових засад запровадження санкцій ЄС доцільно звернути увагу насамперед на визначення їхніх цілей. З огляду на те, що санкції є інструментом просування конституційних засад СЗПБ, які закріплено установчими договорами, їх цілі доречно розглядати у контексті означеної політики. Насамперед йдеться про принципи СЗПБ, які вже згадувалися вище: верховенство права; повага до міжнародного права тощо. Серед цілей діяльності ЄС у СЗПБ, з урахуванням тематики даної статті, особливу увагу звернено на такі: захист

¹ Під правовими засадами запровадження санкцій ЄС в цій статті розуміються цілі, підстави та процедура.

цінностей ЄС, фундаментальних інтересів та безпеки; підтримка демократії, верховенства права, прав людини, міжнародного права; збереження миру, запобігання конфліктам, зміцнення міжнародної безпеки (частина друга статті 21 ДЕС) [8]. Доречно підкреслити, що відповідна спрямованість міжнародної діяльності ЄС зумовлює цілі санкцій, які, згідно з положенням статті 215 Договору про функціонування Європейського Союзу (Treaty on the Functioning of the European Union) [9] (далі – ДФЄС), є заходами обмеження відносин з однією чи декількома державами, що не є членами ЄС, або фізичними, юридичними особами та групами чи неурядовими організаціями.

Формулювання цілей санкцій міститься у базових принципах використання санкцій та керівних рекомендаціях щодо реалізації та оцінки санкцій [10; 11], що ухвалені Радою Європейського Союзу (Council of the European Union) (далі – Рада ЄС). Загальна мета – вплив на конкретного об’єкта обмежень (держава, юридична чи фізична особа тощо) відповідно до цілей СЗПБ задля зміни моделі його політики чи діяльності [11]. Згідно з базовими принципами мають мінімізуватися несприятливі гуманітарні наслідки (наприклад, наслідки для населення держави-об’єкта санкцій) або непередбачувані наслідки для осіб, щодо яких санкції не запроваджувалися [10]. Передбачається, що санкції можуть містити стимули для заохочення такого корегування, водночас забезпечуючи неможливість їх використання для підтримки об’єкта санкцій за їх недотримання. Аналіз вказаних документів Ради ЄС свідчить про відсутність суто економічних мотивів санкцій.

Варто вказати щодо наявності в науковій літературі трактувань цілей санкцій, які загалом узгоджуються з їхнім визначенням в означених вище документах, а також містять наголос на їх множинності та взаємопов’язаності. Наприклад, Т. Бірстекер, П. ван Бергейк [12] основною ціллю санкцій визнають вплив на об’єкт санкцій задля зміни моделі його дій. Дослідниками зазначається про цілеспрямованість на підвищення “вартості” відмови об’єкта санкцій від зміни власної моделі дій. Мається на увазі вимушене, під впливом санкцій, збільшення фінансових витрат для забезпечення власної діяльності. Звертається увага на комунікаційну ціль, під якою розуміється інформаційно-символічне повідомлення, яким засуджуються дії об’єкта санкцій для різних цільових груп. Йдеться, зокрема про виборців, які підтримують очільника держави, щодо якої запроваджено санкції. Через санкції сигнал про недоцільність вчинення дій, якими порушуються норми міжнародного права, наприклад щодо порушення територіальної цілісності, суверенітету та незалежності України, може також надсилатися фізичним чи юридичним особам, щодо яких обмеження не запроваджено.

Підстави для запровадження санкцій також, як і цілі санкцій, ґрунтуються на засадах СЗПБ. Згідно з ДЕС, на основі положень, якими закріплено принципи та цілі ЄС в означеній сфері, Європейська Рада (European Council (далі – Рада) визначає відповідні стратегічні інтереси та цілі ЄС і приймає рішення (decisions), зокрема з питань відносин ЄС з певною державою (стаття 22 ДЕС) [8].

Доцільно зазначити щодо наявності академічної дискусії про рівень у певних випадках правової обґрунтованості санкцій та їх запровадження. Авторами, наприклад Т. Руйсом [13], Х. Луенго-Кабрерою, І. Дрейсером [14, с. 7-15], звертається увага на використання санкцій, іноді як інструменту досягнення зовнішньополітичних цілей держави-суб’єкта санкцій, а також порушується питання неоднозначності запровадження певних санкцій ЄС. Наприклад, йдеться про складність встановлення в кожному випадку запровадження санкцій їх відповідності принципу міжнародного права про невтручання у внутрішні справи держави, який закріплений положеннями

статті 2 Статуту ООН [13]. Очевидно, науковці та експерти мають на увазі потребу достатнього обґрунтування державою-суб'єктом санкцій наявності загрози порушення миру чи акту агресії в діях держави-об'єкта санкцій, що може бути підставою для запровадження обмежувальних заходів¹. Втім, ситуація із санкціями щодо РФ вважається однозначною, оскільки вони запроваджені після незаконного “застосування сили та вторгнення в Україну” [13].

В контексті збройної агресії РФ проти України про очевидність підстав запровадження санкцій ЄС можна стверджувати з урахуванням наступного. Складовими елементами цілей ЄС у СЗПБ, зокрема є підтримка міжнародного права, зміцнення міжнародної безпеки (частина друга статті 21 ДЄС) [8]. З огляду на це доцільно зазначити що для аргументації основних рішень у сфері СЗПБ, що приймалися Радою ЄС та Радою після початку збройної агресії РФ проти України беруться до уваги:

- положення, відповідно до яких засуджуються дії з порушення суверенітету та територіальної цілісності України, які суперечать нормам міжнародного права, викладено у Висновках Ради ЄС від 3 березня 2014 р. [15], Заяві Ради від 6 березня 2014 р. [16] та Висновках Ради від 21 березня 2014 р. [17];

- принципи міжнародного права щодо суверенної рівності держав, непорушності кордонів та територіальної цілісності, незастосування сили або погрози силою закріплено положеннями статті 2 Статуту ООН [18];

- положення, відповідно до яких наголошено на особливій відповідальності ЄС щодо збереження миру та стабільності в Європі, містяться у Заяві Ради від 6 березня 2014 року [16] щодо України та Висновках Ради від 21 березня 2014 року [17].

Становлять інтерес міркування К. Мейснер та К. Граціані щодо трансформації пріоритетності факторів/чинників, які зумовлюють запровадження санкцій [19]. Дослідники зазначають про безпрецедентну загрозу європейському та міжнародному порядку, яку має широкомасштабне вторгнення РФ до України 24 лютого 2024 р., що зумовило корегування принципової позиції ЄС щодо уникнення гуманітарних наслідків для населення держави-об'єкта санкцій. Чинник гуманітарний поступився чиннику геополітичному, що у свою чергу зумовило збільшення обсягу обмежувальних заходів, що впливають на суттєве збільшення негативних наслідків для економіки РФ. К. Мейснер та К. Граціані звертають увагу на непередбачувані наслідки означеної економічної тенденції як для України як держави, так і для населення РФ [19].

Процедура запровадження санкцій ЄС умовно складається з п'яти етапів: ініціювання, обговорення, ухвалення, підпис та публікація. У статті автори зосередили увагу на трьох основних етапах. Оскільки запровадження санкцій належить до сфери безпекової та зовнішньої політики ЄС, то згідно зі статтею 30 ДЄС, правом подання відповідної ініціативи чи пропозиції наділено Високого представника Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки (High Representative of the Union for Foreign Affairs & Security Policy) (далі – Представник), який діє за підтримки ЄК [8]. Відповідні повноваження Представника та ЄК закріплені положеннями параграфу 1 статті 215 ДФЄС [9].

Доречно навести декілька прикладів реалізації означених повноважень. Про наявність Спільної пропозиції Представника та ЄК (далі – Спільна пропозиція) вказується у текстах рішень Ради, наприклад про внесення змін до Рішення 2014/145

¹ Алгоритм дій міжнародної спільноти щодо держави, яка своїми діями загрожує або порушує мир, або здійснює агресію закріплено положеннями статей 39-51 Статуту ООН [18].

[20; 21]. Окрім цього, доцільно окреслити Спільні пропозиції про внесення змін до регламентів Ради, як от наприклад:

- Спільна пропозиція від 22 лютого 2022 року про внесення змін до Регламенту 269/2014, яким запроваджується правовий механізм відступу від застосування критеріїв включення до списку persons, entities or bodies, що підпадають під дію санкцій [22], що сприятиме гнучкому застосуванню Регламенту 269/2014 з урахуванням державами-членами особливих обставин; уточненню та посиленню положень національного законодавства держав-членів;

- Спільна пропозиція від 5 квітня 2022 року про внесення змін до цього ж Регламенту [23], яким запроваджуються додаткові варіанти відступу від застосування фінансових санкцій, зокрема замороження активів певних осіб та організацій;

- Спільна пропозиція від 28 вересня 2022 року про внесення змін до Регламенту 2022/263, в якому йдеться про розширення географічної сфери застосування санкцій, що має відтоді поширюватися на всі частини території Донецької, Луганської, Запорізької, Херсонської областей, що не контролюються урядом України [24];

- Спільна пропозиція від 6 травня 2022 року про внесення змін до Регламенту 269/2014, яким запроваджуються додаткові варіанти відступу під час запровадження санкцій, а також уточнення та посилення відповідальності, яку встановлено положеннями національного законодавства держав-членів за порушення обмежувальних заходів, передбачених названим регламентом [25].

Пропозиції Представника про внесення змін до рішень та регламентів, якими запроваджуються обмежувальні заходи, можуть обговорюватися під час засідань Робочої групи радників з міжнародних відносин (Working Party of Foreign Relations Counsellors (RELEX)), мандатом якої закріплено сприяння поширенню серед держав-членів кращого досвіду запровадження названих заходів. У складі цієї групи було створено спеціальну робочу групу “Sanctions formation” (RELEX/Sanctions) [26]. Одним із прикладів відповідної діяльності є засідання RELEX 338369 від 1 лютого 2024 року, де обговорювалася пропозиція Представника про внесення змін до Рішення Ради 2022/266 щодо обмежувальних заходів у відповідь на окупацію чи анексію РФ певних територій України, а також на незаконне визнання територій, що не контролюються урядом України [27; 28].

На нашу думку, доцільно акцентувати увагу на процедурному правилі, згідно з яким вимагається одноголосне **голосування для** ухвалення рішення про введення санкцій (статті 24, 31 ДЄС) [8]. Водночас передбачено винятки, які визначено у параграфі другого статті 31 [8]. З врахуванням теми цієї статті доречно зазначити про три випадки, коли рішення Ради ухвалюються кваліфікованою більшістю (qualified majority). Насамперед йдеться про рішення, якими на основі рішення Ради ЄС визначаються дії або позиція ЄС у сфері стратегічних інтересів та цілей ЄС. Відповідні стратегічні орієнтири визначаються Радою базуючись на принципах та цілях зовнішньої політики ЄС, які закріплено положеннями параграфів 1, 2 статті 21 ДЄС [8]. Окрім цього, до означеного виду рішень Радою віднесено ті, які приймаються за пропозицією Представника та визначають дії або позицію ЄС у СЗПБ, а також ті рішення, що спрямовані на виконання рішення, яким визначено дії або позицію ЄС. Слід наголосити на послідовній авторській позиції щодо потреби реформування системи голосування з питань запровадження санкцій ЄС. Вимога однастайності не сприяє ухваленню інституціями ЄС швидких та ефективних рішень для відповіді на геополітичні виклики сьогодення.

Доречно зазначити про статтю 215 ДФЄС [9], згідно з положеннями якої, правові акти, що передбачають, зокрема, часткове або повне обмеження економічних та фінансових відносин з однією чи декількома державами, які не є членами ЄС, або певні обмеження щодо фізичних та юридичних осіб приймаються Радою. Положеннями названої статті передбачено наявність Спільної пропозиції, схвальне голосування кваліфікованою більшістю, інформування Європейського Парламенту (European Parliament) (далі – ЄП) про прийняття відповідного правового акта. Під кваліфікованою більшістю Ради, згідно з параграфом 4 статті 16 ДЄС [8], розуміється як мінімум 55 % членів цієї інституції, які представляють не менше 15 держав-членів. Додатковою умовою є такий кількісний показник як необхідний мінімум загальної чисельності населення держав, що забезпечують кваліфіковану більшість, який має становити не менше 65 % населення ЄС.

Крім особливостей процедури ухвалення санкції мають й специфіку форми акта, положеннями якого вони закріплюються. Це – рішення (decisions) та регламенти (regulations), прийняття яких передбачено згідно з положеннями статті 288 ДФЄС [9]. Рішення Ради про запровадження санкцій належать до тих правових актів, що визначають підхід ЄС до конкретного питання географічного чи тематичного характеру у сфері СЗПБ та приймаються Радою (стаття 29 ДЄС) [8]. Обов'язковість рішень закріплено положеннями статті 288 ДФЄС [9]. Рішення, у якому вказано тих кому воно адресоване, є обов'язковим лише для них.

Економічні та фінансові обмеження як щодо держав, так й щодо фізичних і юридичних осіб, що передбачені такими рішеннями, зокрема обмеження імпорту/експорту та заморожування активів, реалізуються через прийняття Радою регламентів (стаття 215 ДФЄС). Передбачено відповідність процедур запровадження та імплементації обмежувальних заходів нормам міжнародного права, а також їхня пропорційність заявленій меті. Насамперед йдеться про дотримання прав та свобод людини, закріплених зокрема Хартією Європейського Союзу про основоположні права (Charter of Fundamental Rights of the European Union [29] (стаття 6 ДЄС) [8]. У разі наявності розбіжностей між санкціями та міжнародними зобов'язаннями ЄС або держав-членів передбачено можливість пошуку та вироблення спільного підходу для розв'язання цієї проблеми.

Також доцільно звернути увагу на особливості змісту рішень та регламентів Ради. Так, ці правові акти ЄС, обов'язково мають містити: положення про причини, якими зумовлено їх прийняття; посилання на пропозиції, ініціативи, рекомендації тощо щодо їх прийняття (стаття 296 ДФЄС) [9]; положення, згідно з якими закріплено правові гарантії фізичних осіб та юридичних осіб, на яких поширюється дія санкцій (стаття 215 ДФЄС) [9].

Як приклад відповідності означеним вимогам наведемо Регламент 269/2014 про обмежувальні заходи щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, який було прийнято 17 березня 2014 року [30]. У тексті названого регламенту зазначено про те, що береться до уваги стаття 215 ДФЄС, тобто йдеться про врахування вимог щодо прийняття правових актів про запровадження обмежувальних заходів, які закріплено положеннями цієї статті. Крім цього вказано, що враховуються Рішення 2014/145/CFSP [31] та Спільна пропозиція. Зазначено щодо необхідності дотримання у процесі правозастосовної практики цього регламенту таких основоположних прав людини: на ефективний засіб правового захисту; на справедливий суд; на захист персональних даних тощо.

Рис. 2. Статистичні дані про підсанкційних фізичних та юридичних осіб (станом на 02.07.2025.). <https://data.europa.eu/apps/eusanctionstracker/>

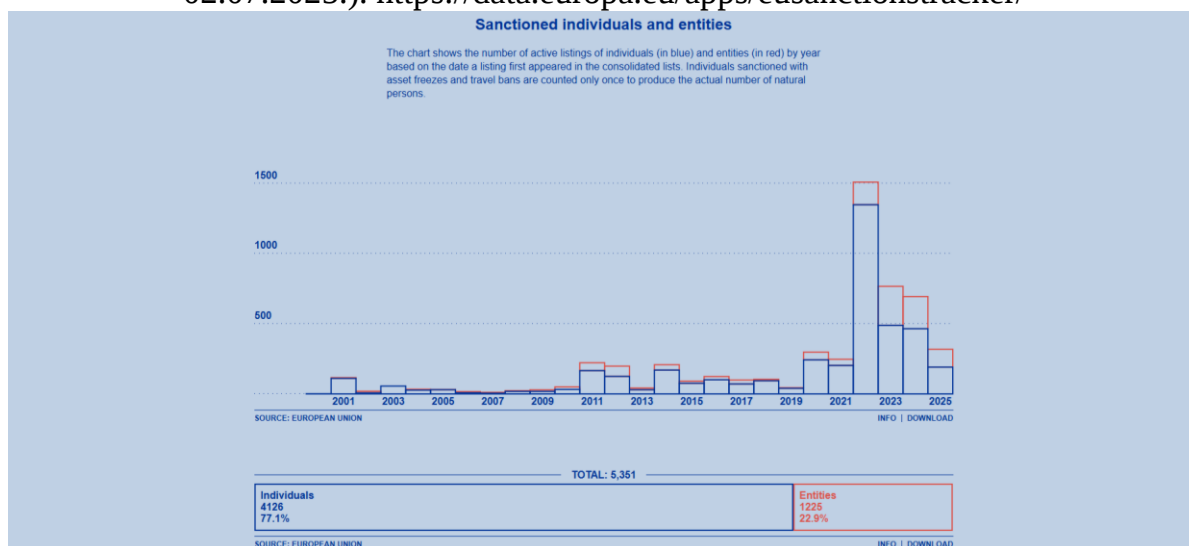

Рис. 3. Перелік підсанкційних фізичних та юридичних осіб (станом на 02.07.2025.). <https://data.europa.eu/apps/eusanctionstracker/>

NAME	DATE	NAT	REGIME	TYPE
Nathalie YAMB	26.06.2025	CH, CM	RUSDA	F
Raül Amílcar FALLA OV...	12.06.2025	GT	GTM	F
Ricardo Rafael MENDEZ...	12.06.2025	GT	GTM	F
Jimi Rodolfo BREMER R...	12.06.2025	GT	GTM	F
Sayf Boulad ABU BAKR	28.05.2025	NA	HR	F
Muhammad Hussein AL...	28.05.2025	SY	HR	F
Natalia Vladimirovna BO...	20.05.2025	RU	RUS	F
Andrei Valenevich KATK...	20.05.2025	RU	RUS	F
Yulia Vacheslavovna SH...	20.05.2025	RU	RUS	F
Vyacheslav Vasilyevich ...	20.05.2025	RU	RUS	F

Show all

NAME	DATE	REGIME	TYPE
Foundation against Terrorism (Fund...	12.06.2025	GTM	F
The Sultan Murad Division	28.05.2025	HR	F
The Hamza Division	28.05.2025	HR	F
Sultan Sulaiman Shah Brigade	28.05.2025	HR	F
33rd Central Scientific Research an...	20.05.2025	CHEM	F
27th Scientific Centre of the Ministr...	20.05.2025	CHEM	F
Radiological Chemical and Biologic...	20.05.2025	CHEM	F
Stark Industries Solutions Ltd.	20.05.2025	RUSDA	F
Federal State Unitary Enterprise 'M...	20.05.2025	RUSDA	F
Murman SeaFood	20.05.2025	RUSDA	F

Show all

Задля уніфікації практики імплементації обмежувальних заходів у всіх державах-членах, згідно зі статтею 291 ДФЄС [9], Радою приймаються імплементаційні регламенти (implementing regulations). Наприклад, щодо імплементації застосування Регламенту 269/2014 [32] у частині включення до списку підсанкційних юридичних та фізичних осіб 146-х сенаторів¹, які ратифікували договори про дружбу, співробітництво і взаємну допомогу між РФ та “Донецькою Народною Республікою” і “Луганською Народною Республікою”², а також 14-х осіб, які отримували підтримку та вигоди від уряду РФ або забезпечували уряду РФ суттєві прибутки, або пов’язані з фізичними чи юридичними особами, на яких поширено дію санкцій.

На нашу думку, з урахуванням загальновідомої проблеми наявності викликів щодо ефективності імплементації санкцій ЄС у державах-членах [одна із численних робіт про ці виклики: 12], доцільно активізувати політику із запобігання її подальшого загострення. Через це необхідно під час переговорів про вступ до ЄС з кожною державою-кандидатом особливу увагу звертати на 31- й переговорний розділ “Зовнішня,

¹ Сенатори – члени верхньої палати Федеральних зборів РФ – Ради Федерації.

² Ці утворення виникли на території окремих районів Донецької та Луганської областей, що були окуповані РФ у 2014 р.

безпекова та оборонна політика”¹, згідно з яким передбачено поступове узгодження санкційної політики держав-кандидатів із відповідною політикою ЄС. Просування в цьому напрямку потребує ухвалення складних рішень на вищому політичному рівні, про що свідчить, наприклад український досвід [34, с. 182, 184]. Йдеться, зокрема, про потребу імплементації Україною обмежувальних заходів ЄС щодо Білорусі й Туреччини. Водночас, слід зазначити про нещодавні законодавчі ініціативи, що спрямовані на уніфікацію санкційних практик України та ЄС. На виконання рекомендацій ЄК, в рамках оцінки прогресу України на шляху євроінтеграції за 2024 рік [35, с. 93], щодо криміналізації обходу обмежувальних заходів, а також чіткішого визначення прав і обов’язків учасників відносин, пов’язаних із їх запровадженням та застосуванням, Верховною Радою України 3 червня 2025 року прийнято за основу відповідний законопроект [36].

Висновки. Отже, в цій статті обґрунтовано узгодженість цілей запровадження санкцій Європейського Союзу після початку збройної агресії Російської Федерації проти України з цілями Європейського Союзу в рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики та принципами, на яких вона реалізується.

Підкреслено, що попри/незважаючи на академічну дискусію щодо практик правового обґрунтування санкцій Європейського Союзу, підстави для їх запровадження після початку збройної агресії Російської Федерації проти України в публікаціях науковців та експертів є обґрунтованими. За результатами аналізу положень Договору про Європейський Союз та рішень у сфері Спільної зовнішньої та безпекової політики, що приймалися Радою Європейського Союзу та Європейською Радою після початку збройної агресії РФ проти України, стверджується про очевидність підстав запровадження цих обмежувальних заходів. Зважаючи на це, акцентовано на тому, що підстави для запровадження санкцій також ґрунтуються на основних засадах Спільної зовнішньої та безпекової політики, до яких віднесено положення, відповідно до яких:

- засуджується порушення суверенітету та територіальної цілісності України;
- наголошено на особливій відповідальності Європейського Союзу щодо збереження миру та стабільності в Європі тощо.

Аналіз санкційної процедури дозволяє стверджувати про її відповідність конституційним засадам Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, зокрема, завдяки закріпленню правових гарантій підсанкційних осіб (статті 215, 296 Договору про функціонування Європейського Союзу). Водночас, у нових геополітичних умовах, доцільно ширше використовувати процедуру ухвалення рішень у сфері Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу кваліфікованою більшістю.

З урахуванням рекомендацій Європейської Комісії в контексті євроінтеграції України слід прискорити, на нашу думку, подальшу синхронізацію національного санкційного законодавства з актами права Європейського Союзу у цій сфері. Водночас відповідні зміни, в умовах збройної агресії Російської Федерації та нестабільної й невизначеної сучасної геополітичної ситуації, мають узгоджуватися з національними інтересами України. Загалом поступове узгодження національної санкційної політики із відповідною політикою ЄС має бути одним із важливих питань переговорів про вступ до ЄС із кожною державою-кандидатом.

¹ Станом на сьогодні статус держави-кандидата на вступ до ЄС, окрім України, мають Албанія, Боснія і Герцеговина, Молдова, Північна Македонія, Сербія, Туреччина, Чорногорія [33].

Використана література

1. Bonifassi S., Bastien J. A closer look at EU sanctions enforcement following adoption of new directive. 2025. URL: <https://globalinvestigationsreview.com/guide/the-guide-sanctions/sixth-edition/article/closer-look-eu-sanctions-enforcement-following-adoption-of-new-directive>
2. Dombrevail H.-B., Trochon J.-Y. France: EU sanctions against Russia – the limits of the system and the Union's responses. *Rödl & Partner*. 2024. URL: <https://www.roedl.com/insights/france-eu-sanctions-against-russia-limits-of-the-system>
3. Finelli F. Who are the russian oligarchs? Recent Developments in the Case law of the European Court of Justice. *European Papers*. 2023. Vol. 8(3), P. 1513–1522. URL: https://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2023_I_045_Francesca_Finelli_00727.pdf
4. Lonardo L. Challenging EU Sanctions against Russia: The Role of the Court, Judicial Protection, and Common Foreign and Security Policy. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. 2023. Vol. 25, P. 40–63. DOI:10.1017/cel.2023.11.
5. Lonardo L. Restrictive Measures: Constitutional Issues, Classification, Judicial Review. In: EU Common Foreign and Security Policy After Lisbon. *Cham: Springer*. 2023. P. 73–89. DOI: 10.1007/978-3-031-19131-2_4
6. Portela C. Sanctions, conflict and democratic backsliding: A User's Manual. *European Union Institute for Security Studies*. 2022. URL: <https://www.iss.europa.eu/publications/briefs/sanctions-conflict-and-democratic-backsliding>
7. Portela C. Sanctions and the Geopolitical Commission: The War over Ukraine and the Transformation of EU Governance. 2024. URL: <https://www.europeanpapers.eu/europeanforum/sanctions-geopolitical-commission-war-ukraine-transformation-eu-governance>
8. Consolidated version of the Treaty on European Union. 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>
9. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>
10. Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions). *Council of the European Union*. 2004. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10198-2004-REV-1/en/pdf>;
11. Guidelines on the implementation and evaluation of restrictive measures (sanctions) in the framework of the EU Common Foreign and Security Policy. *Council of the European Union*. 2018. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/en/pdf>
12. Biersteker T., van Bergeijk P. A. G. I. How and when do sanctions work? On target? EU sanctions as security policy tools. European Union Institute for Security Studies. 2015. P. 17–28. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/193930/Report_25_EU_Sanctions.pdf
13. Ruys T. Sanctions, Retorsions and Countermeasures: Concepts and International Legal Framework. *Research Handbook on UN Sanctions and International Law*. Edward Elgar Publishing, 2016. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2760853>
14. Luengo-Cabrera J., Dreyer I. (eds.). On target? EU sanctions as security policy tools. European Union Institute for Security Studies, 2015. P. 17–28.
15. Council conclusions on Ukraine. *Council of the European Union*. 2014. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/28853/141291.pdf>
16. European Council Statement of the Heads of State or Government on Ukraine. 2014. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/29285/141372.pdf>
17. European Council. Conclusions. CO EUR 2. COCL 1. 2014. URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/141749.pdf
18. United Nations Charter. 1945. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>

19. Meissner K., Graziani C. The transformation and design of EU restrictive measures against Russia. *Journal of European Integration*, 2023. Vol. 45(3), P. 377–394. URL: <https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2190105>
20. Council Decision (CFSP) 2018/1237 amending Decision 2014/145/CFSP concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32018D1237>
21. Council Decision (CFSP) 2021/448 amending Decision 2014/145/CFSP concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. 2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32021D0448>
22. Joint Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EU) № 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. 2022/0054 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022JC0017>
23. Joint Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EU) № 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. 2022/0109 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52022JC0008>
24. Joint Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EU) 2022/263 concerning restrictive measures in response to the recognition of the non-government controlled areas of Donetsk and Luhansk oblasts of Ukraine and the ordering of Russian armed forces into the area. 2022/0316 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022JC0044>
25. Explanatory Memorandum to JOIN(2022)14 - Amending Regulation 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity and independence of Ukraine. 2022/0156(NLE). URL: https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvhdldk3hydzq_j9vvik7m1c3gyxp/vlurnqtwawzi
26. Establishment of a «Sanctions» formation of the Foreign Relations Counsellors Working party (RELEX/Sanctions). №5603/04. *Council of the European Union*. 2004. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5603-2004-INIT/en/pdf>
27. Working Party of Foreign Relations Counsellors (Relax), 1 February 2024. *Council of the EU*. URL: [https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/mpo/2024/2/working-party-of-foreign-relations-counsellors-relex-\(338369\)/](https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/mpo/2024/2/working-party-of-foreign-relations-counsellors-relex-(338369)/)
28. Proposal of the Supreme Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy to the Council regarding the Council Decision on Amendments to Decision (CFSP) 2022/266 on restrictive measures in response to the illegal recognition, occupation or annexation by the Russian Federation of certain non-government-controlled territories of Ukraine. 2024. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/public-register/public-register-search/?AllLanguagesSearch=false&OnlyPublicDocuments=false&DocumentNumber=5845%2F24&DocumentLanguage=EN>
29. Charter of Fundamental Rights of the European Union. 2000/C364/01. 2000. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
30. Council Regulation (EU) № 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0269>
31. Council Decision (CFSP) 2023/1094 amending Decision 2014/145/CFSP concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2023/1094>
32. Council implementing regulation (EU) 2022/396 implementing Regulation (EU) № 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32022R0396>

33. Glossary: Candidate countries. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Candidate_countries

34. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). 186 с. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-UA.pdf>

35. Commission Staff Working Document. Ukraine 2024 Report. Brussels, 30.10.2024. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf

36. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України і Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про санкції» щодо встановлення відповідальності за порушення спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) № 12406 від 14.01.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/55621>

~~~~~ * * * ~~~~~